

มือเทียง ของวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2546 จากครัวเฉลี่ย (อยู่นอกค่าย) จากการศึกษาทางระบาดวิทยา พร้อมกับมีผลการตรวจเพาะเชื้อจากผู้ป่วย พบเชื้อ *Vibrio parahaemolyticus* 3 ราย

โรคตาแดง

ตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2545 – 8 มกราคม พ.ศ. 2546 มีรายงาน 57 ราย เป็นเพศชาย 32 ราย หญิง 25 ราย พบผู้ป่วยมากที่สุดในกลุ่มอายุ 14 – 19 ปี 43 ราย (ร้อยละ 75) ส่วนใหญ่เป็นลูกเสือ 44 ราย ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ 44 ราย โดยเป็นชาวอังกฤษมากที่สุด 8 ราย พบผู้ป่วยมากที่สุดในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2546 10 ราย และได้เก็บตัวอย่างจำนวนหนึ่งจากสารคัดหลั่งจากตาส่งแยกเชื้อ ขณะนี้รอผลการตรวจห้องปฏิบัติการ ได้ให้ข้อเสนอแนะในการควบคุมและป้องกัน เมื่อพบผู้ป่วยแต่ละราย และไม่พบการระบาดเป็นกลุ่ม

ปัญหาอุปสรรค

1. ระบบข้อมูลในการเฝ้าระวังล่าช้าและไม่ครบถ้วน เนื่องจากปัญหาด้านบุคคลที่ไม่บันทึกวันที่ ตัวแปรที่เก็บไม่ครบ
2. วัสดุครุภัณฑ์ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ได้แก่ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ และไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

รายงานโดย กลุ่มพัฒนาระบบและมาตรฐานงานระบาดวิทยา, กลุ่มเฝ้าระวังสอบสวนทางระบาดวิทยา, กลุ่มส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ สำนักระบาดวิทยา และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 และที่ 4 กรมควบคุมโรค

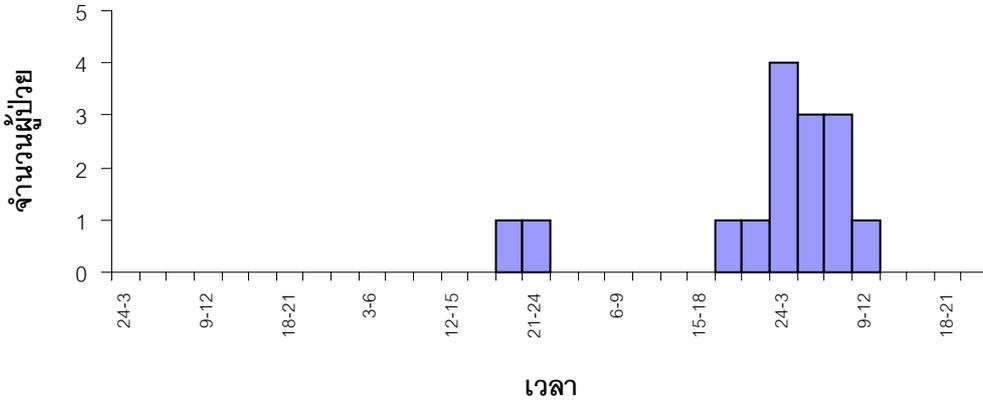
รายงานการสอบสวนการระบาดของโรคอุจจาระร่วงในกลุ่มพนักงานขายบริษัทแห่งหนึ่ง ภายในงานชุมนุมลูกเสือโลก ครั้งที่ 20 อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

จากการเฝ้าระวังโรคในงานชุมนุมลูกเสือโลกครั้งที่ 20 โดยความรับผิดชอบของทีมเฝ้าระวังและสอบสวนทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีการระบาดของโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในกลุ่มพนักงานขายบริษัทแห่งหนึ่ง (ขอใช้แทนด้วย “ พ ”) ซึ่งทำหน้าที่ขายของในซูเปอร์มาร์เก็ตต่าง ๆ ในค่ายลูกเสือโลก ช่วงวันที่ 2 – 3 มกราคม พ.ศ. 2546 โดยในระหว่างวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2545 - 3 มกราคม พ.ศ. 2546 มีผู้ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน ซึ่งเป็นพนักงานขายบริษัท พ. มารับการรักษาในคลินิกต่าง ๆ และโรงพยาบาลสนาม ในค่ายลูกเสือโลกรวม 32 ราย ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2546 มีผู้ป่วยมารับการรักษามากผิดปกติ มีจำนวน 14 ราย ผู้ป่วยเริ่มมีอาการป่วยตั้งแต่เวลา 21.00 น. ของวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2546 ถึงเวลา 12.00 น. ของวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2546

ทางทีมเฝ้าระวังและสอบสวนทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสัตหีบ ได้ดำเนินการสอบสวนทางระบาดวิทยาในวันที่ 4 – 6 มกราคม พ.ศ. 2546 โดยแบ่งเป็นการสอบสวนโรคเฉพาะราย การศึกษาทางสิ่งแวดล้อมและทางห้องปฏิบัติการ รวมทั้งการศึกษาเชิงวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุ ปัจจัยเสี่ยง และควบคุมการระบาดในครั้งนี้

รูปที่ 1 แสดงจำนวนผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วงในกลุ่มพนักงานบริษัท พ.

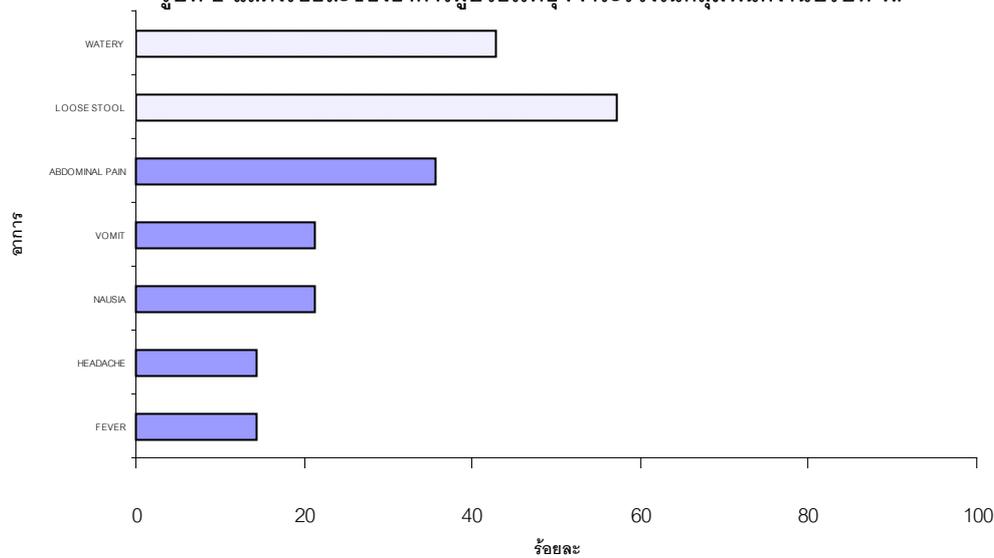
จำแนกตามวันและเวลาเริ่มป่วย

ผลการสอบสวน

จากการสอบสวนโรคเฉพาะรายในผู้ป่วย 14 ราย ที่เริ่มมีอาการป่วยในช่วงวันที่ 2 – 3 มกราคม พ.ศ. 2546 พบผู้ป่วยกระจายอยู่ตามซูเปอร์มาร์เก็ต A – D โดยกระจายเป็นจำนวนเท่า ๆ กันในซูเปอร์มาร์เก็ต A, B และ C เป็นจำนวน 4 ราย (29%), 5 ราย (35%) และ 4 ราย (29%) ตามลำดับ ส่วนซูเปอร์มาร์เก็ต D พบผู้ป่วย 1 ราย (7%) เป็นผู้ป่วยเพศชาย 4 ราย เพศหญิง 10 ราย อัตราส่วนชาย : หญิง เท่ากับ 1 : 2.5 กลุ่มอายุที่พบผู้ป่วยมากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 15 - 19 ปี 7 ราย (50%) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 20 – 24 ปี 4 ราย (29%) กลุ่มอายุ 25 – 29 ปี 2 ราย (14%) และกลุ่มอายุ 35 – 39 ปี 1 ราย (7%) ผู้ป่วยทั้งหมดมาด้วยอาการถ่ายเหลวหลายครั้ง 8 ราย (57%) ถ่ายเป็นน้ำ 6 ราย (43%) อาการร่วมที่พบมากที่สุดได้แก่ ปวดมวนท้อง 5 ราย (36%) รองลงมาคืออาการคลื่นไส้ 3 ราย (21%) อาเจียน 3 ราย (21%) มีไข้ 2 ราย (14%) และปวดศรีษะ 2 ราย (14%)

รูปที่ 2 แสดงร้อยละของอาการผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วงในกลุ่มพนักงานบริษัท พ.

ผู้ป่วยทั้งหมดรับประทานอาหารกล่องหลายชนิดที่บริษัทจัดหาให้ จากร้านอาหารแห่งหนึ่งนอกค่ายชุมชนมลูกเสือโลก ในอำเภอสัตหีบ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสัตหีบ และทีมเฝ้าระวังและสอบสวนทางระบาดวิทยา ได้เข้าตรวจร้านอาหารแห่งนี้ พบว่า ทางร้านได้รับทำอาหารกล่องให้แก่บริษัท พ. จำนวน 600 กล่องต่อมื้อ โดยทางเจ้าของร้านเป็นคนคิดเมนูของแต่ละมื้อ ทั้ง

นี้จะมี 3 ชุดใน 1 มื้อ แต่ละชุดประกอบด้วยข้าวราดกับ 2 อย่าง หรือเป็นอาหารข้าวจานเดียว โดยทางร้านเปิดให้สั่งอาหารได้ แต่ไม่ค่อยมีคนสั่ง ยกเว้นวันที่ 2 มื้อเที่ยง ทำบะหมี่ปู หมูแดง ก่อนหน้านั้นเคยทำบะหมี่ 1 ครั้ง ห่างกันหลายวัน สำหรับบะหมี่ใช้เวลา ลวก 3 ชั่วโมง เวลาในการบรรจุกล่องประมาณ 1 ชั่วโมง ปูประมาณ 5 กิโลกรัม นึ่งไส้ซึ่ง 2 ถาด ใช้เวลานึ่งประมาณ ครึ่งชั่วโมง เนื้อปูบางส่วนเป็นก้อน โดยทั่วไปแม่ครัวและผู้ปรุงอาหารจะต้องใส่ถุงมือขณะปรุง สำหรับอาหารประเภทเนื้อสัตว์จะซื้อจาก ตลาดและหั่นมาให้เรียบร้อย ก่อนที่ทางร้านจะมาต้มให้สุกอีกครั้ง ในครัวจึงมีการหั่นเฉพาะอาหารพวกผัก

สภาพครัวและสุขลักษณะทั่วไปอยู่ในสภาพดีพอใช้ มีแม่ครัว 1 คนและผู้ช่วย 9 คน มีการแยกเชิงสำหรับหั่นผักและเนื้อ สัตว์ แต่มีน้ำเฉอะแฉะที่พื้น ในขณะที่ทำการสำรวจพบพนักงานที่กำลังหั่นผักไม่ได้ใส่ถุงมือ ซึ่งผักบางชนิด เช่น ใบมะกรูดหั่น ฝอย แดงกวา มะนาว จะใช้โรยหน้าอาหารโดยไม่ได้ผ่านความร้อน พบแมลงวันตอมอาหารที่ปรุงสุกแล้ว การประกอบอาหารทำ ล่วงหน้ามีอาหารหลายชั่วโมง

ได้ทำ Rectal Swab Culture ส่งตรวจที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ เขต 3 ชลบุรี ผลพบเชื้อในผู้ป่วย 8 ราย พบเชื้อ *Vibrio parahaemolyticus* 3 ราย, *Shigella* gr. B 1 ราย, *Aeromonas hydrophila* 2 ราย และ *Nonagglutination Vibrio* 2 ราย

จากการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบ cross-sectional survey ในกลุ่มพนักงานขายบริษัท พ. จำนวน 141 ราย ประกอบด้วย ผู้ป่วย 14 รายที่มีอาการป่วยในช่วงวันที่ 2 – 3 มกราคม พ.ศ. 2546 และผู้ที่ไม่มีอาการถ่ายเหลวผิดปกติ จำนวน 127 ราย โดยการ ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอาหารที่รับประทานตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ถึงวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2546 พบว่าการกิน บะหมี่หมูแดง โรยหน้าด้วยเนื้อปู ซึ่งเป็นอาหารมื้อกลางวันของวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2546 มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง เฉียบพลัน โดยมีค่า Odds ratio เท่ากับ 3.64 (95% CI 1.01 – 14.60)

สรุป

มีการระบาดของโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันในกลุ่มพนักงานขายบริษัท พ. ในชลบุรีมารู้เกิดต่าง ๆ ในค่ายชุมชนลูกเสือ โลก ครั้งที่ 20 ช่วงวันที่ 2 – 3 มกราคม พ.ศ. 2546 จากเชื้อ *Vibrio parahaemolyticus* ซึ่งปนเปื้อนในอาหารที่ปรุงจากร้านอาหาร แห่งหนึ่งในอำเภอสัตหีบ

การดำเนินการเพื่อควบคุมป้องกันโรค

ได้ให้คำแนะนำทางบริษัท พ. ให้หลีกเลี่ยงอาหารทะเลที่ปรุงเป็นจำนวนมากต่อครั้ง ซึ่งมีโอกาสที่อาหารจะสุกไม่ทั่วถึง และให้พนักงานต้อนรับประทานอาหารค้ำมือ แนะนำให้ทางร้านอาหารเข้มงวดด้านสุขาภิบาลอาหาร อย่าทำอาหารล่วงหน้านาน ซึ่งบริษัท พ. ได้ทำการงดสั่งอาหารจากร้านอาหารแห่งนี้ตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2546 แล้ว หลังจากนั้นไม่มีรายงานผู้ป่วยเพิ่ม เดิม และผู้ป่วยก่อนหน้านี้ทั้งหมดหายจากอาการป่วยและกลับมาทำงานได้ในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2546

ขอขอบคุณ

คณะเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสัตหีบ, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี, คณะเจ้าหน้าที่ศูนย์วิทยาศาสตร์ การแพทย์ เขต 3 ชลบุรี, คณะเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 ชลบุรี, ทีมดำเนินงานด้านสุขอนามัยสิ่งแวดล้อมและ ป้องกันควบคุมโรค ในค่ายชุมชนลูกเสือโลก ครั้งที่ 20

รายงานโดย แพทย์หญิง ศิวพร ชุมทอง และศิริชัย วงศ์วัฒนไพบูลย์
สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค